

Bijdrage tot de kennis van de verspreiding in de provincie Antwerpen van de soorten uit de familie Pompilidae (Hymenoptera)

Karel JANSSENS

Abstract. Contribution to the knowledge of the distribution of the Pompilidae species in the province of Antwerp (Hymenoptera)

From 1962 on, the author studies the Pompilidae in the province of Antwerp. In this paper he gives a complete list of the observed species. Those indicated with an asterisk are mentioned here for the first time from the province of Antwerp.

Résumé. Contribution à la connaissance de la répartition des Pompilidae dans la province d'Anvers (Hymenoptera)

Depuis 1962, l'auteur étudie les espèces de la famille Pompilidae dans la province d'Anvers. Il en donne ici la liste complète. Les espèces indiquées avec un astérisque sont mentionnées ici pour la première fois de la province d'Anvers.

Janssens, K. : Korte Leemstraat 15a, B-2018 Antwerpen.

Sinds 1962 verzamelde en observeerde ik spinnendoders in de provincie Antwerpen (JANSSENS 1966, 1972). In totaal werden 30 soorten genoteerd. Dit is ongeveer de helft van het aantal waargenomen soorten in België. Soorten aangeduid met * zijn, zover ik kon nagaan, nieuw voor de provincie. De meeste exemplaren werden gedetermineerd (of nagezien) door de heer R. WAHIS, waarvoor mijn hartelijke dank.

* 1. *Priocnemis exaltatus* FABRICIUS : Lichtaart (De Zegge), 7.IX.1971, 1 ♀, W. DE PRINS leg.

2. *Priocnemis fennica* HAUPT : Algemeen, ook in kultuurstreken : Berlaar, Bevel, Mortsel, Sint-Job-in-'t-Goor. Vroegste datum 30.V.1971, laatste 22.IX.1963, hoofdvliegtijd : augustus.

3. *Priocnemis hyalinata* FABRICIUS (*femoralis* DAHLBOM) : Minder gewoon dan *fennica*, meer op zandige plaatsen. Antwerpen (Wilrijkse plein), Berendrecht, Berlaar, Bevel, Kalmthout, Mortsel, Sint-Job-in-'t-Goor. Vroegste datum 18.VI.1972, laatste 10.IX.1967. Hoofdvliegtijd : juli-augustus.

* 4. *Priocnemis minutus* VAN DER LINDEN : Zeldzaam, op zandige plaatsen. Bevel, 12.IX.1965, 1 ♀ in zandafgraving; Kessel, 8.X.1972, 2 ♀ in zandafgraving.

* 5. *Priocnemis minutalis* WAHIS (*minor* ZETTERSTEDT) : Zeldzaam, Westerlo 9.VIII.1966, 1 ♀ op zandhelling.

* 6. *Priocnemis parvula* DAHLBOM : Zeldzaam, min of meer begroeiide zandige plaatsen. Sint-Job-in-'t-Goor 19.VIII.1965, 1 ♀; Antwerpen (Wilrijkse plein) 11.IX.1966, 1 ♀ en 21.IX.1969, 1 ♀; Bevel 18.IX.1966, 2 ♀; Kessel 1.VIII.1970, 2 ♀; 5.VIII.1970, 3 ♂; 11.X.1970, 1 ♀; 8.X.1972, 2 ♀; 6.VIII.1974, 1 ♂.

7. *Priocnemis coriacea* DAHLBOM : Weinig talrijk. Eén oude waarneming in de provincie : Oelegem 28.V.1967, 1 ♀, C.J. SEGERS leg.

8. *Priocnemis perturbator* HARRIS : In België vrij algemeen, maar weinig waargenomen in de provincie Antwerpen. Mortsel 31.III.1974, 1 ♂; Sint-Amands 10.V.1981, 1 ♀, Joris JANSSENS leg.

* 9. *Priocnemis susterai* HAUPT : Meer in het zuiden van het land. Kessel 26.V.1974, 1 ♀.

10. *Caliadurgus fasciatellus* SPINOLA : Vrij algemeen, enkele malen werd waargenomen dat webspinnen als prooi werden gevangen. Bevel 22.IX.1963, 6.VIII.1964, 12.IX.1965, 20.VIII.1967, 7.VII.1968 telkens 1 ♀; Berlaar (in boomgaard) 7.VII.1974, 18.VIII.1974 telkens 1 ♀.

11. *Dipogon subintermedius* MAGRETTI : Vrij zeldzaam. Berendrecht 11.VIII.1966, 1 ♂ tegen spar; Berlaar 30.VIII.1970, 1 ♀ tegen weipaal; Stabroek 30.V.1971, 1 ♀ uitgekweekt uit houtblok; Mortsel 7.VII.1974, 1 ♀ VII.1974 telkens 1 ♀ op weipaal; Mortsel 29.VI.1975, 1 ♀ uit nest in wilgestam; Mortsel 6.VII.1975, 1 ♂ en 1 ♀ uit nest in wilgestam; Bevel 22.VII.1980, 1 ♀ tegen spar; Nijlen 23.VII.1980, 1 ♀ uit nest in vermolmd populier.

12. *Auplopus carbonarius* SCOPOLI : Gewoon, nest in muurholten en dergelijke. Antwerpen (zelfs in de middenstad), Berlaar, Bevel, Gestel, Kalmthout, Mortsel, Sint-Job-in-'t-Goor. Vroegste datum 31.V.1977, laatste 15.VIII.1974. Hoofdvliegtijd : juni-juli.

* 13. *Agenioideus apicalis* VAN DER LINDEN : Zeldzaam, op oude muren en dergelijke. Enkel gevonden in de Antwerpse binnenstad, nestelend in oude tuinmuren? Antwerpen 25.VII.1975, 4.IX.1978 telkens 1 ♀.

* 14. *Agenioideus cinctellus* SPINOLA : Zeldzaam, tegen oude muren en boomstammen. Kessel 6.VIII.1974, 1 ♂ rondlopend tegen spar.

15. *Pompilus cinereus* FABRICIUS (*plumbeus* FABRICIUS) : Zeer gewoon in de Kempen, op zandige plaatsen. Antwerpen (Linkeroever), Bevel, Brasschaat, Kalmthout, Kessel. Vroegste datum 11.VI.1964, laatste 5.X.1969. Hoofdvliegtijd : augustus.

* 16. *Arachnospila rufa* HAUPT : Zeldzaam. Lommel 30.VIII.1981, 1 ♀, Joris JANSSENS leg.

17. *Arachnospila anceps* WESMAEL : Algemeen, ook in kultuurstreken. Berendrecht, Berlaar, Bevel, Brasschaat, Kessel, Sint-Job-in-'t-Goor, Westerlo. Vroegste datum 26.V.1968, laatste 24.X.1965. Hoofdvliegtijd : augustus, september.

18. *Arachnospila trivialis* DAHLBOM : Vrij zeldzaam. Sint-Job-in-'t-Goor 19.VIII.1965, 1 ♀; Berchem 25.VIII.1967, 1 ♀; Antwerpen (Wilrijkse plein) 10.VIII.1971, 1 ♂; Kessel 26.V.1974, 2 ♂.

19. *Arachnospila wesmaeli* THOMSON : Zeldzaam, op zandige plaatsen. Bevel 10.VIII.1966, 20.VIII.1967 telkens 1 ♀; Kessel 1.8.1970, 1 ♀; 1.VIII.1971, 1 ♂; 26.V.1974, 6.VIII.1974, 19.VII.1975 telkens 1 ♀.

20. *Arachnospila spissa* SCHIOEDTE : Meest op begroeide zandhellingen en bermen. Bevel 19.VI.1966, 1 ♀; 26.V.1968, 1 ♂; Sint-Job-in-'t-Goor 21.VII.1968, 1 ♂ en 1 ♀; 8.VI.1969, 2 ♂; Brasschaat 20.V.1971, 1 ♂ en 2 ♀; 30.V.1971, 2 ♀; Kalmthout 4.VII.1971, 1 ♀.

* 21. *Evagetes crassicornis* SHUCKARD : Algemeen, meest op zandige bermen. Antwerpen (Wilrijkse plein), Berendrecht, Bevel, Brasschaat, Kessel, Sint-Job-in-'t-Goor. Vroegste datum 20.V.1971, laatste 30.IX.1962. Hoofdvliegtijd : mei en augustus, september.

22. *Evagetes dubius* VAN DER LINDEN : Algemeen. Berendrecht, Bevel, Kessel, Sint-Job-in-'t-Goor. Vroegste datum 26.V.1974, laatste 11.X.1970. Hoofdvliegtijd : augustus.

23. *Evagetes gibbulus* LEPELLETIER (*pilosellus* WESMAEL) : Zeldzaam. Brasschaat 7.V.1954, 1 ♀; Bevel 5.VII.1964, 1 ♀.

* 24. *Evagetes pectinipes* LINNAEUS : Zeer zeldzaam. In de rest van het land slechts eenmaal gevangen na 1950, nl. De Panne (R. WAHIS). Kessel 20.IX.1970, 1 ♀ in zandafgraving bij nest; 19.VII.1972, 1 ♀; 7.VII.1975, 1 ♂.

* 25. *Evagetes siculus* LEPELLETIER (*implicatus* HAUPT) : Zeer zeldzaam, enkel gekend van 2 vindplaatsen in het oosten van Limburg. Brasschaat : van 20.V tot 19.IX.1971 1 ♂ en 10 ♀, nesten op zandige berm.

26. *Episyron rufipes* LINNAEUS : Vrij algemeen, zandige plaatsen. Bevel 25.VI.1964, 1 ♂; Kessel 27.VII.1969, 1.VIII.1970 telkens 1 ♀; Sint-Job-in-'t-Goor 3.VIII.1970, 1 ♀; Brasschaat 7.VIII.1970, 2 ♂; Kessel 20.IX.1970, 2 ♀; Kalmthout 17.VI.1973, 1 ♂; Antwerpen (Linkeroever) 11.VI.1980, 4 ♀, Joris JANSSENS leg.; Oorderen 8.VII.1982, 1 ♂; 10.VIII.1982, 5 ♂ en 1 ♀, Joris JANSSENS leg.

* 27. *Anoplius concinnus* DAHLBOM : Zeldzaam. Bevel 20.VIII.1967, 1 ♂ op zandstrook onder spar.

28. *Anoplius nigerrimus* SCOPOLI : Vrij algemeen, nestelt in grasstengels. Bevel 6.X.1963, 2 ♀; 18.IX.1966, 1 ♀; Sint-Job-in-'t-Goor 24.VIII.1967, 1 ♂; 10.IX.1967, 1 ♀; Kessel 5.VIII.1970, 2 ♂; Koningshooikt 13.VII.1972, 1 ♀.

29. *Anoplius infuscatus* VAN DER LINDEN : Zeer algemeen, in allerlei biotopen. Antwerpen (Wilrijkse plein), Berlaar, Bevel, Brasschaat, Ekeren, Hoboken, Kessel, Mol, Mortsel, Sint-Job-in-'t-Goor, Westerlo. Vroegste datum 20.V.1971, laatste 19.X.1959. Hoofdvliegtijd : juli-augustus.

30. *Anoplius viaticus* LINNAEUS : Samen met *A. infuscatus* onze gewoonste spinnendoder, maar meer op zandige plaatsen. Bevel, Brasschaat, Ekeren, Geel, Kalmthout, Kasterlee, Kessel, Lichtaart, Sint-Job-in-'t-Goor, Westmalle, Zoersel. Vroegste datum 17.III.1972, laatste 11.X.1970. Hoofdvliegtijd : mei en augustus-september.

Bibliografie

Janssens, K., 1966. Entomologische waarnemingen. - *Schakel* 4 : 13-14.

Janssens, K., 1972. Interessante waarnemingen over Hymenoptera-aculeata. - *Schakel* 10 : 31-32.

Boekbesprekingen

Drugmand, D. : *Distribution des Staphylininae de Belgique (Coleoptera, Staphylinidae)* Studiedokumenten Nr. 45, K.B.I.N., Brussel, 1987, 73 p., prijs 120,- Fr.

In deze studie bespreekt de auteur de verspreiding van de 164 in België vastgestelde Staphylininae. Naast een checklist begint het werk met een analyse, waarvan vooral de ethologische gegevens voor de liefhebber interessant zijn. De fenologie en de zeldzaamheidsfactor worden besproken en de diagnose toont aan dat deze subfamilie tot de best gekende Staphylinidae van ons land behoren. De 164 soorten zijn in kaart gebracht, gebaseerd op 14.633 gegevens.

Onze fauna bezit enkele recent beschreven soorten welke met de klassieke werken (LOHSE, COIFFAIT) niet te identificeren zijn, nl. : *Gabrius hublei* COIFFAIT & SEGERS, 1985, *Philonthus couloni* DRUGMAND, 1987, *Philonthus derennei* DRUGMAND, 1987, *Heterothops wouei* DRUGMAND, 1987. De Staphylininae behoren tot de grootste en opvallendste van onze inheemse kortschildkeverfauna, maar voor de leek vormen ze een weinig toegankelijke groep. De Staphylinidae, een altijd wat genegeerde familie bij coleopterologen, blijkt de laatste jaren haar belangstelling teruggevonden te hebben.

G. Haghebaert

Møller Andersen, N. (ed.) : *Entomologica Scandinavica*.

17 x 23,5 cm, min. 480 p. per jaar, Apollo Books, Lundbyvej 36, DK-5700 Svendborg, Subscription 1988 Dkr 750,- (ISSN 0013-8711).

Dit internationaal tijdschrift voor systematische entomologie wordt viermaal per jaar uitgegeven met een minimum van 480 pagina's per jaar. Het bevat artikels in het Engels over alle aspecten van systematische en evolutionaire systematiek. Lange artikels (meer dan 40 p.) worden uitgegeven in de vorm van *Entomologica scandinavica Supplements*. Het tijdschrift is met veel zorg uitgegeven en gedrukt op papier van grote kwaliteit. Het is niet noodzakelijk om een abonnement te nemen op het hele tijdschrift. Men kan intekenen op een deel van de artikels volgens het behandelde onderwerp. Er zijn 10 categorieën voorzien : algemene entomologie, Coleoptera, Lepidoptera, Hymenoptera, Hemiptera, Diptera, Waterinsekten, Myriapoda, Arachnida, Orthopteroidea. Men betaalt een provisie en telkens als er een artikel uit het betreffende vakgebied wordt verzonden, wordt de rekening gedebiteerd a rato van Dkr 1,50 per bladzijde. Dit is een erg interessant oplossing voor individuele abonnees die meestal slechts in één insectenorde geïnteresseerd zijn. Wie meer informatie wil, kan een brochure en een proefnummer aanvragen bij Apollo Books.

W.O. De Prins